

ОСОБЛИВОСТІ СПІЛКУВАННЯ УКРАЇНСЬКИХ ПІДЛІТКІВ В СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖАХ

Антипнеко Віталій Олександрович

здобувач вищої освіти факультету міжнародних відносин і журналістики
Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця,
Україна

Науковий керівник: Афанасьєва Олена Миколаївна

старший викладач кафедри управління соціальними комунікаціями
Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця,
Україна

У сучасних умовах, коли бурхливий розвиток комп'ютерних технологій надає нам безліч можливостей (здобувати освіту, вирішувати побутові проблеми, будувати кар'єру, знаходити будь-яку інформацію, заводити нові знайомства), спілкування у соціальних мережах є важливою комунікаційною складовою життя кожної людини, а нові знайомства стали важливим елементом комунікації в глобальному інформаційному суспільстві. Соціальні мережі перетворились на своєрідний центр координації соціальних зв'язків, який регулює комунікативні процеси у віртуальному просторі.

Попри позитивні досягнення, соціальні мережі призводять і до негативних наслідків, таких як інтернет-залежність та обмежений час для особистого спілкування. Вони витісняють класичні інститути соціалізації, такі як родина та навчальні заклади, відіграючи все більшу роль у соціалізації особистості та впливаючи на її ціннісні орієнтації. Молодь, що використовує соціальні мережі, часто несвідомо ігнорує потенційні загрози та ризики віртуального спілкування, що зумовлено фактом наявності низького рівня свідомості молоді відносно спілкування в соціальних мережах. Актуальність дослідження особливостей взаємодії в соціальних мережах пояснюється потребою в аналізі соціального та світоглядного сприйняття через призму Інтернет-мережі, бо саме віртуальне

спілкування набуває значущості та стає ключовим аспектом комунікації людей у сучасному світі.

Багато дослідників, у своїх роботах розглядали теми, що корелюють із обраною мною, наприклад: проблеми розвитку та властивостей соціальних мереж: П. Бурд'є, В. Бюлем, Г. Градосельською, І. Семеновою, В. Сілаєвою, С. Коноплицьким, В. Щербиною та ін., процеси формування і розвитку нових типів комунікативних структур у соціальних мережах: Ж. Делезом, Д. Івановим, Н. Коритніковою, Є. Прохоренко, С. Романенко, А. Фомінім та ін., особливості поведінки особистості під час віртуальної комунікації: А. Засекін, Ю. Кузнєцова, М. Назар, С. Цимбаленко та ін. Тема впливу соціальних мереж на молодь стає все більш актуальною, отже багато вчених, таких як Т. Г. Веретенко, А. В. Кузнєцов, М. А. Снітко, С. Б. Цимбаленко та інші, зосереджують свою увагу саме на цьому.

Мета дослідження полягає у визначенні функціональних можливостей комунікації з використанням соціальних мереж, аналізі характеру й особливостей спілкування українських підлітків у соціальних мережах як конструктора соціального середовища сучасного суспільства.

Спілкування є необхідною складовою життя кожної особи і має значущий вплив на формування психіки, оскільки включає в себе обмін інформацією, почуттями та думками. На сьогоднішній день існує різноманіття засобів та форм спілкування, багато з яких пов'язані із сучасними технічними можливостями глобального Інтернету.

Особливо велику популярність набуває мережева комунікація, зокрема соціальні мережі. Соціальна мережа — це сервіс для підтримки соціальних зв'язків в Інтернеті; мережа людей, які зустрічаються в Інтернеті для спілкування, розміщуючи інформацію та зображення, залишаючи коментарі чи надсилаючи повідомлення. Учасники можуть розширити свої особисті та ділові контакти, зв'язавшись з іншими на веб-сайтах соціальних мереж та в додатках [4, с.64].

Українці віддають перевагу таким платформам, як "Facebook", "Instagram", "Telegram" і "TikTok". Ці соціальні мережі відрізняються за своєю структурою та віковою статистикою користувачів. Наприклад, на "TikTok" переважно зареєстровані особи молодше 20 років, в той час як аудиторія інших мереж складається в основному з більш старших користувачів.

Атаманчук Н.М. наголошує, що сучасні підлітки не уявляють життя без Інтернету, реклами, телебачення тощо. Вони вбирають все наче губка підсвідомо, не контролюючи себе. Багато дітей підліткового віку почали використовувати всесвітню мережу не лише для пошуку інформації, а як спосіб життя, який пізніше назвали віртуальним. На сайтах створюються чати, сайти знайомств, у яких підлітки спілкуються без візуального контакту [1, с.52].

Характеристики взаємодії в соціальних мережах мають обґрунтовану природу і визначаються особливостями психологічних процесів у людей різних вікових груп. Наприклад, для особистостей підліткового віку важливими є властивості задоволення потреб у спілкуванні та моральній підтримці. Можливість анонімного спілкування в соціальних мережах сприяє самопрезентації, що надає представнику молоді можливість виражати себе так, як він бажає. Це нерідко може призводити до виникнення девіантної поведінки та проявів агресії.

Таким чином, однією з важливих проблем спілкування у соціальних мережах є приписування собі другого «Я». На відміну від реальності, цю віртуальну особистість можна дещо покращити, чим підняти свою самовпевненість і самооцінку. Така ситуація дещо ускладнює адаптацію людини у реальному житті. Анонімність, велика кількість можливостей для самопрезентації, бажання «бути почутим» призводить до підвищення емоційно-експресивного фону Інтернет-комунікації. Емоційність комунікативного середовища спричиняє біполярність віртуальної комунікації, де двома полюсами спілкування є толерантність та агресія [4, с.62].

Відправною точкою репрезентації підлітками себе у процесі мережевого спілкування є власна зовнішність, про що свідчить аналіз змісту аватарок. З

віком розширюється арсенал експресивних засобів інтернет-спілкування: зростає частота використання аудіо-, відеозаписів та смайлів у соціальних мережах. Пізнавальний компонент діяльності у мережі Інтернет дає можливість пошуку та засвоєння підлітками інформації із соціальних мереж, метою якого є розширення, поглиблення, уточнення власного уявлення про світ, реальну та віртуальну дійсність [1, с.56].

Варто зазначити, що оскільки для вирішення власних проблем представники української молоді дуже часто звертаються саме до інтернет-друзів, існує ще одна загроза - натрапити на віртуального злочинця. Віртуальні злочинці найчастіше встановлюють контакти в чатах, на форумах, в соціальних мережах, намагаються сподобатись підлітку як співрозмовник та радник. Деякі віртуальні злочинці відразу пропонують зустрітись в реальному житті. Захоплюючись віртуальним спілкуванням, представники молоді недостатньо усвідомлюють можливі небезпеки спілкування у віртуальному просторі, що вимагає формування культури спілкування в Інтернет-мережі.

У словниковій літературі [2, с.182] поняття «культура» розглядається як рівень освіченості, вихованості людей, а також рівень оволодіння нею певною діяльністю. У праці Т.Б. Гриценко [6, с.11] зазначається, що культура спілкування – це сума набутих людиною знань, умінь та навичок спілкуватися, які створені, прийняті та реалізуються в конкретному суспільстві на певному етапі його розвитку. Відповідно до даних термінів, поняття «культура спілкування в Інтернет-мережі» я буду розглядати як рівень обізнаності підлітків щодо ризиків Інтернет-мережі та здатність їм протидіяти під час спілкування у віртуальному просторі.

Таким чином, аналіз публікацій з даної проблематики довів, що сучасна українська молодь, користуючись соціальними мережами, активно шукає товаришів, формує власну ідентичність за власним вибором, компенсує власні недоліки та соціально неприйнятні риси. Взаємодія в мережі створює нову, суб'єктивно орієнтовану реальність, яка віддзеркалює різноманітність думок, інтересів та бажань учасників спілкування в соціальних мережах. Під час

взаємодії у цих мережах формується особливий простір, або віртуальна реальність, з характерним для неї способом спілкування. З огляду на ризики, пов'язані з використанням Інтернету, які можуть негативно впливати на процес спілкування молоді у віртуальному просторі та на процес формування культури спілкування, має сенс впроваджувати програми, які будуть надавати знання про загрози віртуального спілкування, мотивувати підлітків на дотримання культури спілкування, сприяти розвитку критичного мислення. Важливо відповідально ставитися до вибору співрозмовників і використовувати безпечні стратегії поведінки в Інтернеті. Перспективи подальшого дослідження я вбачаю у формуванні культури спілкування українських підлітків в інтернет-мережі й, таким чином, побудови більш стабільного соціального механізму.

Список використаних джерел:

1. Атаманчук Н.М. Інтернет-залежність і механізми психологічного захисту підлітків. *Проблеми сучасної психології*. 2015. Випуск 30. С.51-60.
2. Гончаренко С.У. Український педагогічний словник. «Либідь», Київ 1997.
3. Гордійчук Г. Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. *Педагогіка*. 2009. № 3. С. 243-248.
4. Коган К. М. Соціальні мережі як елемент нового соціального середовища . *Міжнародний науковий форум: соціологія, психологія, педагогіка, менеджмент*. 2014. Вип. 16. С. 61-71.
5. Пасічніченко А. В. Психологічна культура як чинник успішної професійної діяльності вихователя закладу дошкільної освіти. *Гуманітарний простір науки: досвід та перспективи*. Переяслав, 2020. Вип. 26. С.202-205.
6. Гриценко Т.Б. Етика ділового спілкування. *Центр учбової літератури*, Київ 2007.